

De Woo is niet zo zwart wit als het lijkt

ACOI spreekt met Gerard Janssen, onderzoeksjournalist bij Follow the Money, over zijn ervaringen met inzage onder geheimhouding. Gerard was betrokken bij een Woo-verzoek met het ministerie van Economische Zaken over kwantumtechnologie. Hoe heeft hij dit ervaren en hoe heeft hij de inzichten hieruit in zijn werk toegepast?

Als onderzoeksjournalist duikt Janssen graag zijn onderwerp in, soms zelfs letterlijk. Voor een boek over hackers leerde hij zelf hacken, om 'echt van binnenuit te begrijpen hoe het werkt'. Alleen door echt onderdeel te worden van een wereld, kun je haar goed doorgronden", zegt Janssen.

Woo-verzoek over Het Groeifonds en de rol van Microsoft

Door zijn nieuwsgierigheid en achtergrond werd hij betrokken bij een Woo-verzoek van Follow the Money. Het begon allemaal met een tip over het Nationaal Groeifonds, een investeringsfonds van 650 miljoen euro. Er zouden onregelmatigheden zijn. Bij Follow the Money wist men niet direct wat ze ermee moesten, maar Janssen besloot erin te duiken. Daarbij ging zijn aandacht vooral

uit naar de relatie tussen het ministerie van Economische Zaken en Microsoft. "Je krijgt dan al snel het gevoel dat er achter de schermen veel handjeklap gebeurt", vertelt Gerard. "Ik wilde gewoon weten. Hoe zit die relatie precies?" Het was voor hem een mooie kans om achter de schermen te kijken.

Inzage onder geheimhouding

Het Woo-verzoek leidde uiteindelijk tot inzage onder geheimhouding, een zogenoemde 5.7-procedure. Voorwaarde voor de inzage onder geheimhouding was dat hij achteraf niets over zwart gelakte passages zou publiceren of ernaar zou verwijzen.

Economische Zaken bood hem de mogelijkheid om tienduizenden mails uit twee mailboxen van sleutelpersonen binnen het ministerie in te zien. Janssen was vooral geïnteresseerd in de communicatie tussen Economische Zaken, Q-Tech en Microsoft. Eén van de sleutelfiguren was een spin in het web, die ook bij Q-Tech ging werken en contacten had met Brussel en dergelijke.

Het was een bijzondere ervaring, herinnert Janssen zich. "Ik moest naar een speciale kamer met beveiligde ramen, waar ik geen seconde alleen werd gelaten. Twee dagen lang heb ik alleen maar gekeken, genoteerd en gezocht. Zelfs niet geluncht. De juristen van Economische Zaken waren vriendelijk en professioneel en ze brachten me koffie. Ik voelde me af en toe een beetje schuldig over dat ik zoveel tijd van ze in beslag nam."

In totaal kreeg Janssen toegang tot zo'n 30.000 interne mails. "Je kon zoeken op trefwoorden, op namen, op onderwerpen. Wat me opviel was dat er ook oudere stukken tussen zaten, nog uit 2012, van vóór de tijd dat men echt beseftte dat zulke documenten ooit openbaar konden worden".

Bij grote Woo-verzoeken moet je soms door tienduizenden documenten heen lopen. Hiervoor gebruikt Janssen zoektermen, kijkt naar periodes waarin iets

speelde en vertrouwt verder op zijn instinct. Hij heeft inmiddels een goed gevoel ontwikkeld voor waar de ruis stopt en het verhaal begint.

Inzage onder geheimhouding is een speciaal instrument binnen de Wet open overheid (Woo). Het biedt de mogelijkheid om niet-openbare documenten van de overheid in te zien, zonder dat deze voor iedereen openbaar worden. Dit instrument is alleen door journalisten en onderzoekers in te zetten.

De ethiek van de journalistiek

Deze ervaring met de Woo maakt Janssen niet alleen wijzer over de overheid, maar ook over zijn eigen vak. "Vanuit de journalistiek ben je gespitst om te onderzoeken of ergens een slechte intentie achter zit. Maar soms is iets gewoon menselijk, een vergissing of onhandigheid." Janssen pleit daarom ook voor meer zelfreflectie binnen de journalistiek. "Goede journalistiek draait erom de waarheid boven tafel te halen. Journalisten zouden wel wat vaker moeten uitleggen hoe ze aan de informatie komen en hierover verantwoording afleggen. En de ethiek van ons werk verdient meer aandacht."

Janssen wordt gedreven door zijn nieuwsgierigheid. Zijn behoefte is om echt te begrijpen en te weten hoe iets werkelijk in elkaar zit. "Als je met kwade intenties zoekt, vind je altijd wel iets dat niet klopt of deugt," zegt hij. Maar de kunst is juist om te zien wat er écht aan de hand is. Vertrouwelijke inzage is volgens Janssen daarvoor een mooi middel en biedt de kans om achter de schermen te kijken en echt te weten te komen hoe het zit.

Minder wantrouwen, meer begrip

De inzage onder geheimhouding veranderde zijn beeld van de overheid. "Mijn wantrouwen werd kleiner. De openheid waarmee het werd aangeboden en de

zorgvuldigheid van de mensen die ik sprak, lieten zien dat er veel goede bedoelingen zijn. Leg uit hoe dingen zijn gegaan, maar ook waarom dingen verkeerd zijn gegaan. Natuurlijk wordt er weleens gemarchandeerd, maar dat hoort bij mensenwerk."

Hij beschouwt de Wet open overheid (Woo) niet als een simpel instrument om misstanden te onthullen. "De Woo is niet zo zwart wit als het lijkt", zegt Janssen. "Ik probeer de grijstinten te laten zien, niet alleen de schandalen". Vaak blijken toch twee kanten aan een verhaal te zitten.

Dit artikel is geschreven door:

Nienke Hidding
Senior adviseur ACOI

Wilt u weten hoe de Woo-behandelaar van het ministerie van Economische Zaken inzage onder geheimhouding ervaart? Lees dan [het interview met Masis Hakhverdian](#).

Heeft u vragen over de [Werkwijzer inzage onder geheimhouding](#) of de [Samenwerkwijzer](#)? Neem contact met ons op via: info@acoi.nl

Lees ook onze [Samenwerkwijzer](#), een werkwijzer gericht op betere samenwerking tussen Woo-verzoeker en de overheid bij de afhandeling van Woo-verzoeken.

Meer uitgelicht >